

Musiikki näytelmissä

– mistä ja miten saat luvan musiikin käyttöön?

Teksti: Susanna Perämäa

Kuvat: Eija Jokilahti

Kun näytelmissä soitetaan levyiltä tai esitetään liveinä musiikkia, jota suojaa tekijänoikeus, musiikin käyttöön tarvitaan aina lupa. Musiikki on tekijänoikeudellisesti vapaata eli vapaasti käytettävissä pääsääntöisesti vain silloin, kun sen tekijän tai tekijöiden kuolemasta on kulunut vähintään 70 vuotta.

Liveinä lavalla tai orkesterimontussa esitettävään musiikkiin lupa tarvitaan musiikin tekijöiltä (säveltäjät, sanoittajat, sovittajat ja kääntäjät) ja musiikin kustantajilta. Heitä edustaa useimmiten joko musiikkikustantaja tai Teosto.

Levyiltä soitettavaan musiikkiin lupa tarvitaan myös musiikin esittäjiltä (laulajat, soittajat, kapellimestarit) ja tuottajilta eli levy-yhtiöiltä. Heitä edustaa useimmiten Gramex.

Myös harrastajateattereiden täytyy hankkia lupa musiikin esittämiseen ja lupa tarvitaan myös siinä tapauksessa, että musiikkia sisältävää näytelmää esitetään ilmaiseksi.

Mistä teatterin – erityisesti usein vapaaehtoisvoimin pyöritettävän harrastajateatterin – tekijät tietävät, keneltä lupa milloinkin kysytään? Alla ohjeita miten toimia ja myös keneltä voi kysyä lisää.

1. Aloita lupa-asioiden selvittäminen ajoissa

Kun haluat käyttää musiikkia näytelmässä, aloita lupa-asioiden selvittäminen heti toteutussuunnittelun alussa. Selvitystyön apuna voit käyttää oheista kuvaa asioista, jotka ratkaisevat sen, mikä taho luvan myöntää.

2. Luvan hankkiminen kustantajilta

Musikaalien, oopperoiden, operettien ja balettien eli niin sanottujen suurten oikeuksien teosten esittämiseen lupa on hankittava aina musiikin kustantajilta. Jos musiikilla ei ole kustantajaa, vaan tekijöillä itsellään on kaikki oikeudet tekemäänsä musiikkiin, lupa on hankittava tekijöiltä.

Lupa kysytään kustantajilta tai tekijöiltä aina myös silloin, jos alla olevassa kuvassa mainitut musiikkia koskevat kriteerit täyttyvät. Lista kustantajista ja tekijöistä, jotka hoitavat lupa-asiat itse, löytyy Teoston nettisivuilta osoitteesta <http://www.teosto.fi/musiikki-nayttamoesityksissa>. Muut kuin listalla mainitut kustantajat ovat valtuuttaneet Teoston hoitamaan lupien myöntämisen.

Musiikinkäyttölupa kysytään aina musiikin kustantajilta, kun:

Näyttämöteoksessa on selkeä juoni

JA

Laulujen esittäjinä ovat pääsääntöisesti näyttämöllä olevat roolihenkilöt

Näyttämöteos perustuu musiikkibrändiin

TAI

Musiikin kesto ylittää 30 minuuttia

TAI

Musiikin kesto ylittää 30 % koko näyttämöteoksen nettokestosta

TAI

Musikaali sisältää vähintään 8 laulua tai sävellysteosta

Molempien toteuduttava

Vähintään yhden toteuduttava

Jos näytelmässä on useita musiikkikappaleita, niillä voi olla eri kustantajia, joiden kaikkien lupa on saatava, jotta musiikkia voi käyttää. Kustantajat kertovat itse, mitä tietoja he tarvitsevat luvan myöntämiseen. Jos ei ole tietoa, kuka minkäkin kappaleen kustantaja tai tekijä on, kustantajatietoja ja kustantajien yhteystietoja voi kysyä Teoston maksullisesta palvelusta sähköpostitse omateosto@teosto.fi. Palvelun hinta on 65 €/alkava tunti ja minimihinta on 32,50 €/puoli tuntia. Puolessa tunnissa ehditään etsiä keskimäärin 15 teoksen kustantajatiedot.

3. Luvan hankkiminen Teostosta

Jos kuvan mukaiset kriteerit eivät täyty, Teosto voi myöntää luvan musiikkikäyttöön. Luvan saa soittamalla Teoston asiakaspalveluun yleensä muutamassa työpäivässä. Lupa on toistaiseksi voimassa oleva, joten riittää, kun teatteri hakee luvan vain kerran. Sen jälkeen teatterin ei tarvitse tehdä muuta, kuin ilmoittaa musiikkia sisältävän näytelmän esitysten päätyttyä näytelmässä käytetyn musiikin tiedot ja joitakin muita perustietoja Teostolle. Tiedot ilmoitetaan valmiilla lomakkeella, joka löytyy Teoston nettisivuilta www.teosto.fi *Musiikin käyttäjille > Hae lupa > Teatterit, elokuvateatterit- ja näytökset*.

4. Hanki lupa ja selvitä musiikkikappaleiden hinta ennen kuin näytelmää aletaan esittää

Jokaisen kustantajan lupa musiikin käyttöön on saatava ennen kuin näytelmää aletaan esittää. Kukin kustantaja voi myös itse määritellä hinnan, jonka musiikkikappaleen käytöstä näytelmässä haluaa, joten hinta eri kappaleiden käytölle voi vaihdella. Oletettavaa on, että jos kappale, jota halutaan käyttää, on todella tunnettu, suosittu ja/tai ajan-kohtainen, sen hintakin on kalliimpi.

Näyttelijöihin rinnastettaviksi laulujen esittäjiksi katsotaan myös lavalla tai erillisessä orkesteritilassa soittava orkesteri, jonka jäsenet laulavat ja soittavat näytelmän kaiken musiikin.

Musiikkibrändiin perustuvia näytelmiä ovat esimerkiksi näytelmät, jotka kertovat tunnetuista laulajista, bändeistä tai orkestereista (esimerkiksi Katri Helena, Kirka, Elvis, Eppu Normaali) ja/tai tunnetuista musiikintekijöistä (laulujen säveltäjät, sanoittajat ja sovittajat, esim. Toivo Kärki, Repe Helismaa).

Kun lupa musiikin käyttöön kysytään kustantajilta, Teostolta (tai Gramexilta) ei enää tarvitse hankkia lisälupia.

Luvan hankkiminen erityisesti ulkomaiselta kustantajalta voi kestää useita viikkoja, joten aloita lupaprosessi hyvissä ajoin!

5. Revyy on poikkeus luvanhakemisen suhteen

Poikkeus yllä kuvattuun toimintamalliin ovat revyyt, joissa ei ole kriteeristöä esitettyä yhtenäistä, selkeää juonta: musiikin käyttöön revyyssä saa aina luvan Teostosta riippumatta musiikin määrästä.

6. Levyttä esitettävän musiikin käyttöön riittää Teoston ja Gramexin lupa

Jos kaikki näytelmässä esitettävä musiikki on levytettyä ja se myös soitetaan levyttä tai digitiedostosta eivätkä näyttelijät laula ja soita itse, luvan musiikin käyttöön musiikin tekijöiden ja kustantajien puolesta saa Teostosta. Teosto voi myöntää luvan kaikkien musiikin tekijöiden ja kustantajien puolesta.

Teoston lisäksi levytetyn musiikin käyttöön tarvitaan lupa myös Gramexilta, joka edustaa musiikin esittäjiä (laulajat, soittajat, kapellimestarit) ja tuottajia (levy-yhtiöt). Teoston luvat saa Teoston asiakaspalvelusta, Gramexin luvat saa Musiikkiluvat.fi-nimisestä Gramexin ja Teoston yhteisyrityksestä.

7. Mitä musiikkikäyttöluvat maksavat?

Kustantajat voivat päättää itse musiikkikappaleiden käytön hinnan. Teosto (ja Gramex) hinnoittelee musiikkikäytön omien hinnastojensa mukaisesti. Teoston hinnasto on Teoston nettisivuilla, Gramexin hinnasto löytyy Musiikkiluvat.fi-sivuilla. Teoston laskuttaa harrastajateatterilta musiikista hinnaston kohdan A. pienimmän korvausperusteen mukaan.

8. Mitä tietoja esityksistä pitää antaa?

Teoston tarvitsemia tietoja ovat teatterin perustiedot (vastuuhenkilö(t), osoite ja muut yhteystiedot, katsomon koko, esityskerrat, mahdolliset pääsylipputulot jne. Lomake, jolla tiedot annetaan, löytyy Teoston nettisivuilta Teoston nettisivuilta www.teosto.fi/kayttajat/luvat kohdasta *Teatterit, elokuvateatterit- ja näytökset*. Kustantajat kertovat itse, mitä tietoja he tarvitsevat luvan myöntämiseen.

9. Kuinka lupa maksetaan?

Kustantajat päättävät itse, missä vaiheessa laskuttavat musiikkikäytön. Teosto laskuttaa myöntämänsä luvan näytelmän esitysten päättymisen jälkeen, kun teatteri on toimittanut Teostoon näytelmää koskevat tiedot. Teoston hinnoittelussa sovelletaan useimmissa tapauksissa katsomopaikkojen ja musiikin määrää. Harrastajateatterit ja teatterialan oppilaitosten korvaukset laskutetaan kohdan A. pienimmän korvausperusteen mukaan.

10. Lisätietoa ja apua Teoston nettisivuilta ja asiakaspalvelusta

Löydät paljon lisätietoa lupien hankkimisesta Teoston nettisivuilta <https://www.teosto.fi/musiikki-nayttamoesityksissa>. Myös Teoston asiakaspalvelu auttaa sinua kaikissa musiikkikäyttöön liittyvissä kysymyksissä puhelimitse numerossa 010 808 118* ja sähköpostitse tapahtumat@teosto.fi. Asiakaspalvelu on avoinna ma-pe klo 10–12 ja klo 12.30–14.30.

Teosto

Teosto

Teosto on aatteellinen ja voittoa tavoittelematon musiikintekijöiden järjestö. Edustamme 30 000:a kotimaista ja lähes kolmea miljoonaa ulkomaista säveltäjää, sanoittajaa, sovittajaa ja musiikinkustantajaa.

Teosto huolehtii musiikintekijöiden edunvalvonnasta ja taloudellisista oikeuksista. Me keräämme korvaukset musiikin käytöstä ja tilitämme ne edelleen niille musiikintekijöille ja -kustantajille, joiden musiikkia on soitettu.

Kuva: Eija Jokilahti

Esimerkkitapaus 1:

Teatteri X haluaa tehdä kesäteatteriesityksen. Kesäteatteriesitykseen halutaan sovittaa artisti x:n musiikkia siten että näyttelijät laulaisivat sen. Musiikkia on 3 kappaletta, yhteensä 12 minuuttia esityksestä. Esityksen kokonaiskesto on 1 h.

Toimintaohje:

Aina jos musiikista tehdään uusia sovituksia, on uuteen sovitukseen saatava sovituslupa teoksen alkuperäisiltä tekijöiltä. Lisätietoa sovitusluvista löydät nettisivuiltamme tekemällä Hae sivustolta -työkalulla haun *sovitusluvan pyytäminen*.

Koska näyttelijät tässä tapauksessa laulavat, tarkistetaan täytyvätkö muut kriteerit sille, että luvan myöntäisivät kustantajat. Tässä tapauksessa kriteerit eivät täyty, koska sekä musiikkikappaleiden määrä että musiikin kesto on alle kriteerien. Musiikinkäyttölupa saa tässä tapauksessa Teostosta ja musiikin käytöstä laskutetaan Teoston hinnaston mukaan. Teoston kanssa voi selvittää myös sovituslupaan liittyvät asiat.

Esimerkkitapaus 2:

Teatteri x haluaa tehdä musiikkinäytelmän. Esityksessä käytetään musiikkia 35 minuuttia ja sitä varten sovitetään artistin x lauluja bändille soitettavaksi. Esityksen kokonaiskesto on 2 h väliaikoinen.

Toimintaohje:

Aina jos musiikista tehdään uusia sovituksia, on uuteen sovitukseen saatava sovituslupa teoksen alkuperäisiltä tekijöiltä. Lisätietoa sovitusluvista löydät nettisivuiltamme tekemällä Hae sivustolta -työkalulla haun *sovitusluvan pyytäminen*.

Musiikinkäytön kriteerit tarkistamalla käy ilmi, että lupa musiikin käyttöön on kysyttävä näytelmässä esitettävien kappaleiden kustantajilta tai tekijöiltä, jos musiikki ei ole kustannettua. Jos ei ole tietoa, kuka minkäkin kappaleen kustantaja tai tekijä on, kustantajatietoja ja kustantajien yhteystietoja voi kysyä Teoston maksullisesta palvelusta sähköpostitse omateosto@teosto.fi.